

CAPREOLUS

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

2e jaargang nr.4 maart 1994

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar
Beschermer: Z.K.H. Prins Bernhard

Redactieraad:

Mr M.A. Aberson
Mr T.M. Kolle
Prof Dr J.L. van Haften

Redactie:

Drs S.A. Kolle
Mw. M. Spaargaren
Mw. J.E. van Herp-Bruynius

Drukkerij:

Bergdrukkerij Amersfoort,
Natriumweg 6, 3812 PV Amersfoort.
035- 620462

Verenigingsprofiel.**Bestuur:**

Mr T.M. Kolle,	voorzitter (1991)
Mr M.A. Aberson	secretaris (1990)
J.R. baron de Vos van Steerwijk	penningmeester (1989)
Mr L.P.M.J. Ganjels,	lid (1991)
F. Garssen,	lid (1991)
H. Meyeringh,	lid (1992)
R.L. Nederpelt,	lid (1993)
H. Punt,	lid (1987)
A. Rutten,	lid (1993)
P.H. Schneider,	lid (1990)
J. Schoonderbeek,	lid (1989)
Ir J.M. Seroo,	Ver.Reewildkring Oost-Brabant (1985)

Secretariaat:

Herengracht 141, 1015 BH Amsterdam 020-6207872
Fax: 020-6388597

Ledenservice-administratie:

Mw. J.E. van Herp-Bruynius,
Landjonker 19, 3834 CL Leusden. 033-942032

Opleidingen:

Stichting Reewildbeheer Nederland
Lokveerweg 38, 9751 CK Haren (Gn.) 050-347278

Organisatie keuringen:

J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16, 7497 MG Bentelo. 05472-92228

Beheer materiaal:

A.J. Mörzer Bruyns, v.Peterson Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet. 05412-57483

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink,
Lhee 96, 7991 PK Dwingeloo. 05219-7356

Biologisch Adviseur:

Prof Dr J.L. van Haften,
Sweelincklaan 13, 6865 JB Doorwerth. 085-336973

Contributie: f 37,50 per jaar.

Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
Girounummer van de bank 83.75.70
i.B.v. Vereniging "Het Reewild"
te Apeldoorn.

Foto omslag: Joke Hendriks

Aktiviteitenkalender

Regio Overijssel

organiseert op 5 en 6 maart 1994 haar Regionale Reewildbeheertentoonstelling in Café-restaurant "De Haverkamp", Stationsweg 28 te Markelo.
za. 10.00- 18.00 uur; zo. 10.00- 17.00 uur
De keuring vindt plaats op 3 maart 1994 vanaf 10.00 uur
Op zat. 5 maart 14.00 uur Ledenvergadering.

Regio Limburg

Op 18 maart 1994 organiseert zij haar Regionale Reewildbeheertentoonstelling in zaal "Royal" te Echt. Aanvang 19.00 uur De keuring vindt plaats vanaf 10.00 uur
Op 10 april 1994 houdt zij vanaf 9.00 tot 16.00 uur te Linne een inschietdag voor buksen.

Regio Achterhoek

organiseert op 19 en 20 maart 1994 haar Regionale Reewildbeheertentoonstelling in de Exelse Molen.
za. 12.00- 22.00 uur; zo. 10.00- 17.00 uur

Regio Noord-Nederland

organiseert op 22 maart 1994 haar jaarlijkse Ledenvergadering in Hotel-Restaurant "De Borken" te Lhee gem. Dwingeloo. Aanvang 20.00 uur.

Regio West- en Midden Brabant

organiseert op 26 en 27 maart 1994 haar Regionale Reewildbeheertentoonstelling in Hotel "Bellevue" te Chaam onder het thema "Reewildbeheer over de grenzen heen", met medewerking van de Belgische reewildjagers uit de Kempen.
za. 26 maart om 20.00 uur; zo. 27 maart van 12.00- 18.00 uur

Nationale Reewildbeheertentoonstelling Vorden 1994

Op 16 en 17 april 1994 wordt in het Koetshuis van Hotel Bakker te Vorden de Nationale Reewildbeheertentoonstelling gehouden.

Jaarvergadering Vereniging Het Reewild

Op 16 april 1994 zal in Hotel Bakker de Jaarvergadering plaats vinden.

INHOUD:

- Voorwoord redactie	3
- Boscocysteem, Drs R.H.M. Peltzer/H.W.P.G. Berger	4
- Bestuursverslag 1993	10
- Uitnodiging	13
- In het verkeer gedragen herten zich anders dan reëen, D.A.C. van den Hoorn	14
- Zweethondenlijst	17
- Wildspiegels	18
- Vragenrubriek	23
- Reewildbeheertentoonstelling in ontwikkeling,	27
- De diskette, Prof Dr J.L. van Haften	28
- Zijn onze jachttijden op het reewild wel doelmatig, Zesender	32
- De Blattjacht, C.J. Coldewey	35
- Nieuws van onze ledenservice	39

De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor de volgende "Capreolus" vóór 1 april 1994 zenden aan het secr. Herengracht 141, 1015 BH Amsterdam.

Redactioneel

-Stefan Kolle-

Geachte lezer,

Het is mij een genoegen namens de nieuwe redactie van "Capreolus" het woord tot u te mogen richten. Allereerst willen wij u graag onze excuses aanbieden voor het verlate verschijnen van deze "Capreolus". Zoals u wellicht begrijpt, is een wisseling van de redactie altijd verbonden met enige problemen. Hierdoor ontstond een vertraging van enige weken. Om, met het oog op de naderende Jaarvergadering, niet binnen enkele weken twee nummers uit te brengen, hebben wij besloten dit dubbelnummer uit te brengen.

Informatief en educatief

Hoewel wij geen grote veranderingen in het redactionele concept zullen aanbrengen, willen wij toch graag in het kort onze filosofie ten aanzien van "Capreolus" uiteenzetten. Voor ons blijft het informatieve en educatieve karakter van het blad voorop staan. Wij willen graag zoveel mogelijk hoogwaardige informatie over reewild en reewildbeheer opnemen. In elke uitgave zullen wij een onderwerp over het onderhoud van het jachtveld opnemen. In deze uitgave geven wij bijvoorbeeld informatie over de effecten van wildspiegels en richtlijnen

voor de plaatsing ervan. In volgende uitgaves kunt u onder andere een lijdraad voor het bouwen van hoogzitten en het aanleggen van wildakkers verwachten. Natuurlijk zullen wij daarnaast niet uit het oog verliezen, dat "Capreolus" het orgaan van de Vereniging Het Reewild is. Zo kunt u in deze uitgave de uitnodiging en agenda voor de Jaarvergadering aantreffen, naast de bestuurlijke jaarverslagen.

Tot slot zullen wij er naar streven, een zowel voor de geïnteresseerde niet-jager als voor de beroepsmatige betrokkene interessant en leesbaar blad te maken.

Foto: Joke Hendriks

Reewild als onderdeel Bosecosysteem

-Drs R.H.M. Peltzer-
-H.W.P.G. Berger-

Ecosysteem

Voor de begripsbepaling wordt kort ingegaan op wat onder een ecosysteem moet worden verstaan. Men kan het dat deel van de biosfeer noemen waarin de levensvoorwaarden gelijk zijn en waarbij het een functionele eenheid vormt tussen het abiotische (d.w.z. het niet levende) milieu en de daarin voorkomende levensgemeenschappen. Ten aanzien van het bos kan men dan stellen dat de voorkomende levensgemeenschappen worden gekenmerkt en bepaald door de aanwezige biotische kenmerken binnen het bos. Dit impliceert dus dat in een bos geen levensgemeenschappen kunnen voorkomen zoals in bijv. waterrijke gebieden. Wél is het mogelijk dat onderdelen daarvan, en het ree is daar een goed voorbeeld van, zowel in bos als in een waterrijk gebied voorkomen.

Van nature is het bos een eindstadium van een successiereeks die, hoewel stabiel, toch steeds de dynamiek vertoont van afsterven en opbouw. Waarbij sprekend over bos er geen sprake is

van éénzelfde type bos, maar, afhankelijk van vele factoren, van een verscheidenheid aan typen bos. Het cultuurbos waar we in Nederland over spreken is noch natuurlijk ontstaan, noch stabiel van aard. Men kan zeggen dat er sprake is van stadia van successiereek-

Sinds de jaren vijftig is de stand uitgebreid van ca. 3.000 naar ruim 30.000 reeën.

sen. Dit bos is het gevolg van menselijk handelen en ook het "afbraak"-en "opbouw"-proces is een door de mens sterk beïnvloed proces. Ook de samenstelling van het cultuurbos is door de mens bepaald en indirect dus ook de daarmee samenhangende (spontaan) ontstane levensgemeenschappen. Spreken over het cultuurbos-ecosysteem betekent dus praten over een grotendeels door mensen bepaald en beïnvloed ecosysteem (Dirkse, G.M., 1987; Doude van Troostwijk, W., 1988).

Natuurlijk bos

Het natuurlijke boscysteem wordt gekenmerkt door een grote diversiteit

aan planten en dieren. Binnen zo'n systeem komen diverse dieren voor die we kunnen bestempelen als grazers. Daaronder moeten niet alleen gras- en kruideneters worden verstaan, maar tevens blad-, tak- en bastvreter. Hoewel ook kleinere diersoorten als muizen en konijnen e.d. daartoe behoren, worden hier vooral de grotere hoefdiersoorten bedoeld. Een gebruikelijk onderscheid daarbij is een verdeling naar "grazers", "intermediate feeders" en "browsers" (Staatsbosbeheer, 1983). Onder "grazers" worden verstaan runderen, paarden en schapen en ook de wisent, hoewel deze laatste met het damhart de overgang vormt naar de "intermediate feeders" (variabele vreters) waarvan het edelhert een representant is. Het ree en de eland zijn vertegenwoordigers van de "browsers" (snelle snoeiers).

Door de invloed van die verschillende grazers ontstaat er een gevarieerde bosopbouw, afgewisseld met open plekken, en daardoor een variatie aan voedselaanbod, alleen niet altijd in grote hoeveelheden. Hoewel de onderlinge voedselconcurrentie klein is, zal het voorko-

men van de dieren naar aantallen in belangrijke mate bepaald en gereguleerd worden door dat voedselaanbod. Daarnaast treedt regulatie op door predatie van aanwezige roofdieren zoals wolf, lynx, vos en beer en door klimatologische omstandigheden. Door die beperkende factoren is de stand van het reewild in natuurlijke omstandigheden altijd lager geweest dan men momenteel meestal aantreft (Fröhlich, 1955).

Cultuurbos

In het cultuurbos is sprake van andere omstandigheden. Het cultuurbos vertoont hier alle fasen van ontwikkeling, van kale fase na eindkap tot de boomfase, meestal ook de eindfase, toe. Alleen de aftakelingsfase vindt hier niet of praktisch niet plaats. Het cultuurbos kenmerkt zich verder vaak door monocultures, voor het grootste deel bestaande uit naaldboomsoorten als grove den, Douglas, larix e.d.

Verder kenmerkt dit type bos zich door het, in het algemeen, ontbreken van grote zoogdieren in de vorm van grazers (Staatsbosbeheer, 1983).

Sinds een aantal jaren worden wel op steeds meer

Er komt altijd wel „iemand” kijken als ik op de boogzit zit Foto: Joke Hendriks

plaatsen proeven genomen met grote grazers als schotse hooglanders, pony's e.d. om na te gaan in hoeverre met deze dieren meer natuurlijk bos terug te krijgen is. Slechts op de Veluwe komt van nature nog het edelhert (in de vorm van grazer/intermediate feeder) voor als grootste grazer, zij het onder vrij kunstmatige omstandigheden. Als tweede grote grazer (in de vorm van browser) komt in bijna geheel Nederland alleen nog het ree voor. En dat dit dier het zo goed doet, dat het sinds de jaren vijftig van een stand van ca. 3.000 dieren is uitgebreid tot de huidige stand van ruim 30.000 dieren, is wellicht minder verrassend dan het lijkt.

Ideale biotoop

Het cultuurbos vormt in bepaalde leeftijdsfasen voor het

ree een ideale biotoop. Vooral de jonge en dichte fase is voor het reewild qua voedselaanbod en qua dekking zeer aantrekkelijk. Maar ook de boomfase is weer aantrekkelijk omdat daar een kruid- en struiklaag tot ontwikkeling kan komen. En juist de verhoudingsgewijze grootschaligheid van verjongingspercelen in cultuurbos t.o.v. de kleinschaligheid van de verjonging in natuurlijk bos maakt dat de stand van het reewild in cultuurbos veel hoger kan zijn. Reeds lang wordt onderkend dat vooral de grenzen van bos met open ruimte, waar door het "bosrandeffect" meestal een gevarieerd voedselaanbod voorhanden is, voor reewild van belang zijn.

Door de relatieve grootschaligheid van kapvlakten en verjongingspercelen (de verjongingsfase in natuurlijk

bos is veel kleinschaliger), worden die grenzen en daarmee de biomassa aan voedsel en dus de aantrekkelijkheid voor het reewild vergroot t.o.v. het natuurbos (T. van Vuure, 1985). Wanneer daarnaast in de directe omgeving van het vergrootte foerageergebied voldoende dekking wordt geboden kan de stand van het reewild sterk toenemen.

Maar ook de wettelijk bepaalde afschotregeling en de voorgeschreven bejagingsmethoden hebben hiertoe bijgedragen.

Toename

Maar kan die stand ongebreideld toenemen? Het ree is een territoriaal dier, waar bij de territoriumdrang ster-

ker voor de bok dan voor de geit geldt. De territoriumgrootte wordt niet alleen bepaald door voedsel- en dekkingaanbod, maar ook door sociale factoren, leef-tijdsopbouw, geslachtsverhouding, aanwas en sterfte e.d. Opmerkelijk zijn de grote verschillen in territoriumgrootte die er volgens de literatuur bestaan (uit: Peltzer, R.H.M. en H.W.P.G. Berger, 1985). Wordt over het algemeen voor een reebok uitgegaan van een oppervlakte van 6 tot 12 ha. (en een geringere oppervlakte voor de ree), er bestaan ook territoria van 3 ha, mits er voldoende voedsel en dekking voorhanden is. Daarentegen worden ook oppervlakten van 25 ha. en

meer genoemd. Een en ander houdt in dat de reewildstand altijd een maximum zal bereiken, zij het dat dit maximum per terrein kan verschillen. Bij uitblijven van regulatie door grotere predatoren zal door voedselgebrek, stress, ziekten e.d. sterfte optreden, en zal de aanwas minder worden, m.a.w. er vindt dan een "nood" regulatie plaats (T. van Vuure, 1985).

Welke dichtheid?

Door de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna (NBLF) en ook door de Vereniging Het Reewild wordt er t.a.v. het reewildbeheer geadviseerd om uit te gaan van een stand van 10 stuks per 100 ha. bos, en in vergelij-

Foto: Joke Hendriks

king met de stand in natuurlijke bossen waar een dichtheid van 1 tot 3 stuks per 100 ha. voorkomt (Fröhlich, 1955), is dat al een zeer hoge stand. Wat dan niet te zeggen van dichtheden van 20 stuks of nog hoger per 100 ha. Bij lage dichtheden is de invloed van het ree op het (natuur)bos-ecosysteem niet groot. Het ree is een snoeper die dan hier dan daar wat wegvreet, maar desondanks in staat is onder minder goede omstandigheden ook met kwalitatief minder goed voedsel te volstaan. Men kan zeggen "een fijnproever wanneer het kan, een alleseter wanneer het moet". Juist door de afwisseling in voedsel en het verspreid voorkomen daar-

van in een natuurlijk bos wordt de invloed van het ree eveneens verspreid en is de totale invloed niet zodanig dat de vegetatie daarvan schade ondervindt (T. van Vuure, 1985). Dat in cultuurbos wel problemen ontstaan wordt verder in het artikel besproken. De effecten van landbouwgronden in de omgeving van bossen laten we hier buiten beschouwing.

Problemen met reewild

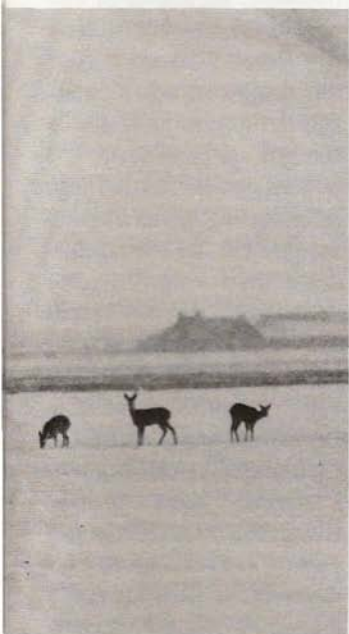
Schade door vreten en vegen in natuurlijk bos zal, zo is hierboven gesteld, weinig invloed hebben en zelfs de term schade zal dan niet gebruikt hoeven te worden. Want schade ontstaat alleen als er voor de mens negatieve gevolgen uit een bepaalde handeling van het ree voortvloeien. Voor een natuurbos zou vreten en vegen juist kunnen zorgen voor verhoging van de variatie en zou dan zelfs nuttig kunnen worden genoemd. In cultuurbos zal echter sprake zijn van schade omdat aanplant wordt beschadigd waardoor of de houtproductie niet tot stand kan komen of stagneert of hout van onvoldoende kwaliteit wordt verkregen ofwel er moeten kostenverslindende tegenmaatregelen worden genomen.

Ontstaan van schade

De huidige (te) hoge stand van het reewild in onze cul-

turbossen is er voor verantwoordelijk dat daar momenteel sprake is van een soms aanzienlijke invloed op de vegetatie en derhalve van schadelijke gevolgen. Bij de vegetatie gaat het deels om natuurlijke verjonging, deels om door de mens aangeplant jong plantsoen.

Schade wordt op twee manieren veroorzaakt nl. door vreten en door vegen van het gewei. Het vreten is duidelijk, door het eten van knoppen, bladeren, twijgen en bast kan een zodanige schade ontstaan dat de boom of niet tot een goede ontwikkeling komt of afsterft. Het vreten vindt het hele jaar door plaats waarbij het voedsel uiteraard bepaald wordt door de seizoenen. Vooral het voorjaar is een periode waarin vreteschade kan ontstaan. Het vegen van het gewei vangt bij de oudere bokken eind van de winter al aan en kan bij de jonge bokken doorlopen tot in juli. Het merendeel van de volwassen bokken zal in de periode februari/maart vegen. Voor dat vegen vertonen bokken een duidelijke voorkeur voor boompjes met een vrij geringe diameter en dat betekent in de praktijk jonge aanplant van enkele jaren oud. Door dat vegen kan de bast beschadigd worden waardoor groeiremmingen op kunnen treden, en ook de kans op infecties

toeneemt. Hoewel in principe voor het vegeen alle boomsoorten in aanmerking komen, mits van een bepaalde diameter en weinig zijtakken op veeghoogte, wordt vaak voorkeur gegeven aan bepaalde boomsoorten. Zo zijn eik, lijsterbes, berk en douglas graag gebruikte veegbomen (Guthörl, 1991; Müller, 1988), en daarom kunnen in percelen met deze boomsoorten grote aantallen door vegeen worden beschadigd.

Een ander probleem van een te hoge stand is dat niet alleen economische schade wordt aangebracht aan de bosbouw, maar ook dat het reewild alternatieve voedselbronnen gaat zoeken en zo ook schade kan toebrengen aan landbouw- en tuinbouwgewassen. Daarnaast kan economische schade ontstaan wanneer reeën bij aanrijdingen worden betrokken, per jaar sterven er ca. 4.000 op die manier (Poutsma, 1982), en die kans wordt bij een hogere stand alleen maar groter.

Ecologische schade

Ook ecologisch kan er schade ontstaan. Steeds meer gaat men in de bosbouw toe tot een ecologisch beheer over, door natuurlijke verjonging van het bos toe te passen in plaats van het inplanten van mono-cultures. Dat betekent dus dat er mogelijkheden

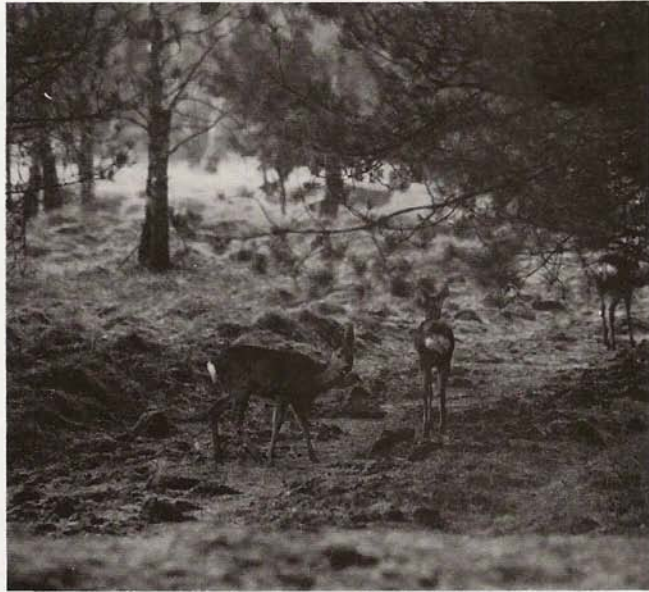

Foto: Arie Visser

worden geschapen om tot een meer natuurlijk bos te komen. Echter door een te hoge reewildstand kan zich dan geen kenmerkende vegetatie en de daarbij behorende diversiteit ontwikkelen c.q. in stand houden (Jauch, 1991; Guthörl, 1991).

Schade voor het reewild

Er kan ook sprake zijn van schade voor het reewild zelf. De abnormaal grote sterfte onder reewild in het voorjaar van 1987 in de Olde Maten bij Staphorst is een voorbeeld van de gevolgen van een te hoge reewildstand. In natuurlijke omstandigheden, waarbij ook natuurlijke predatie optreedt, niet de enige maar wel de belangrijkste regulatiefactor, zal een dergelijke

situatie zich nooit voordoen. Daar zal de reewildstand altijd kleine schommelingen vertonen rond een bepaald optimum. Reewild is in principe geen sociaal levend dier (hoewel bekend is dat een dominante bok binnen zijn territorium méér dan één geit zal proberen te houden) en is over het algemeen weinig tolerant t.o.v. sexegenoten. De sprongen die 's winters worden gevormd laten dan ook zeker niet de hiërarchische opbouw zien waarvan sprake is bij hertenroedels. Er is dan alleen sprake van een "noodzakelijke" tolerantie t.o.v. elkaar, nodig om de energiehuishouding niet te verstoren. Een hoge stand, met vergrote kans op onderlinge ontmoetingen, geeft

met name in het voorjaar veel verstoring, waardoor bij het ree stress verschijnselen kunnen optreden. Deze kunnen zelfs, in combinatie met voedseltekort, ziekten, verstoring e.d., leiden tot de dood, en volgens sommigen was dit mede het geval in de Olde Maten.

Verlaging van de stand

In het geval van economische belangen zijn er zakelijke motieven om de stand te reguleren, motieven waar men meestal weinig moeite mee heeft. In het geval van "reewild" belangen is er al gauw sprake van sentiment en ligt regulering via afschot veel gevoeliger. Twee meningen komen daarbij naar voren: "die arme dieren die verkommeren en een ellendige dood sterven", dus afschot plegen om dat te voorkomen, tegen "ook parasieten zijn natuurlijke vijanden dus laat ze zo maar sterven", dus géén afschot plegen. Toch zijn er argumenten die er voor pleiten om een situatie zoals die zich in de Olde Maten heeft voorgedaan, te voorkomen. Argumenten die niet gebaseerd zijn op sentimentele, maar op biologische overwegingen, nog los van ethische overwegingen. Uitgaande van een natuurlijke situatie, een goed functionerend ecosysteem, is het bij reewild niet gewoon dat grote aantallen dieren sterven door

stress of door parasieten (hoe natuurlijk die dan ook op zichzelf mogen zijn). Door de opbouw van het natuurlijk leefmilieu blijven de aantallen klein. Jonge, zieke en/of gewonde (o.a. door parasieten besmette dieren) en oude dieren worden door wolf, lynx en vos gepredateerd. Door de lage aantallen blijft daarom sterfte door koude, voedselgebrek en parasieten eveneens tot kleine aantallen beperkt, en komt sterfte door stress niet

voor. Zowel door de lage dichtheid als de predatie van zieke en zwakke dieren is bij ziekten en infecties de kans op onderlinge besmetting klein en is er sprake van een gezonde reewildpopulatie. Bovenstaande houdt in dat een aanzienlijke verlaging van het aantal reeën noodzakelijk is in het belang van het reewild zelf en in het belang van het ecosysteem, waarmee tevens ook de bosbouwproblemen worden opgelost.

Geraadpleegde literatuur

Dirkse, G.M., **De natuur van het Nederlandse bos**, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum, Rapport nr. 87/28, 1987.

Doude van Troostwijk, W.J., **Wild en wildschade in de Nederlandse bosbouw**, Bosbouwvoorlichting nr. 1, p. 7-11, jan./febr. 1988.

Jauch, Erhard., **Der Einfluss des Rehwildes auf die Waldvegetation**, AFZ 4, p. 168-171, 1991.

Fröhlich, J., **Wald und Wild im Urzustand**, AFZ 66, p. 192-193, 1955.

Guthörl, Volker., **Rehwildverbiss und Waldvegetation**, AFZ 4, p.175-177, 1991.

Müller, Paul., **Ökosystemgerechte Jagd**, AFZ 27,

p. 761-772, 1988.

Peltzer, R.H.M. en H.W.P.G. Berger, **Reewild en recreatie in de boswachterij Austerlitz**, rapport reewild, Mededeling nr. 16, Staatsbosbeheer, 1985.

Poutsma, J., **Reeën 1**, Vereniging Het Reewild.

Sperber, G., **Einfluss der Altersstruktur und Mischungsform von Wäldern auf Bestand und Bejagbarkeit des Rehwildes**, AFZ 30, p. 1119-1122, 1975

Staatsbosbeheer, **Begrazing en Natuurbeheer**, Nota Inspectie Natuurbehoud, Afdeling Natuurbeheer, 1983.

Vuure, T. van., **Zoogdieren, bossen en wederzijdse invloeden**, Pudoc Wageningen, 1985.

Bestuursverslag 1993

De activiteiten van de Vereniging Het Reewild werden in 1993 wederom beheerst door de Nota Jacht-en Wildbeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Zeer bijzonder in deze was het feit dat vooruitlopende op de goedkeuring van de plannen van de overheid, de afschotaanvragen voor reewild in 1994 reeds in samenwerkingsverband dienden te geschieden. Bovendien bleek eveneens dat vooruitlopende op de goedkeuring de merkenregeling alvast overboord werd gezet. Op politiek terrein is druk overleg gevoerd door de vereniging, om zodoende het best mogelijke resultaat te behalen bij de behandeling van de Nota in de UCV voor Landbouw en Natuurbeheer.

Merkenregeling

Ondanks verwoede pogingen is de vereniging er niet in geslaagd de merkenregeling te handhaven, of zelfs de interesse van de politieke partijen voor ons standpunt te winnen. De regeling werd afgeschaft en daarmee basta. Overigens, en wellicht ten overvloede de vergunningsregeling om reeën te mogen bejagen heeft nooit ter discussie gestaan. Het bestuur

was reeds voorbereid voor het geval de merken zouden worden afgeschaft. De regio's stonden startklaar met een eigen merkenregeling.

Vereniging Het Reewild introduceert na de afschaffing door de overheid van de reewildmerken haar eigen reewildmerken. De ontvangst van de nieuwe merken door de reewildbeheerder is uitermate succesvol.

Zodoende hadden de vergunninghouders onze eigen merken nog voor oudejaarsdag in huis. Zover als nu bekend doet 100% van de reewildbeheerders mee. De ontvangst van de nieuwe merken door de reewildbeheerders is uitermate succesvol. Het bestuur hoopt dat dit succes een reden is voor de overheid om de merken weer een wettelijke basis te geven. Dan zou de overdracht aan de vereniging met recht een geslaagde privatisering genoemd mogen worden.

Zelfregulatie

Het bestuur maakt zich nog steeds grote zorgen omtrent

het streven van sommige natuurbeschermingsorganisaties om de "natuur haar gang te laten gaan" in de natuurgebieden. Veelal immers leidde dit in het verleden in bepaalde gebieden tot desastreuze resultaten bij de reeën.

Reewildbeheer 1994

De afschotaanvragen voor 1994 werden voor het eerst gezamenlijk, meestal in WBE-verband gedaan. De aanvragen dienden vergezeld te gaan van een reewildbeheerplan. Om de aanvragers daarin bij te staan heeft het bestuur kosteloos aan alle WBE's een diskette gestuurd met informatie voor het beheerplan. De diskette is een aanvulling op het "Raamwerk voor Reewildbeheer" die in een vroeger stadium al aan de reewildbeheerders werd toegezonden.

Kwaliteit reewildbeheer

Vernieuwing in de metingen van de kwaliteit van het door ons verrichte beheer leidden tot een bredere opzet van de reewildbeheertoonstellingen. Waar voorheen alleen afschotcijfers en geweien als graadmeters gebruikt werden, ziet men nu ook gewichtcijfers, valwildcijfers, zelfs het vetgehalte

van het beenmerg, als parameters verschijnen. WBE's kunnen hiermee zichtbaar maken hoe het resultaat is van het door hun jagers gevoerde beheer.

Driejaarlijkse Reewild-beheertentoonstelling 1994 te Vorden

Op deze tentoonstelling krijgen drie WBE's de kans hun resultaten te laten zien naast de landelijke geweien.

Het doel is om jagers en publiek te tonen hoe er gewerkt wordt aan kwaliteit in reewildbeheer. Het zichtbaar maken van de kwaliteit is des te meer van belang omdat wij overtuigd zijn dat zelfregulatie slecht voor de kwaliteit van ons reewild is. Het voordeel van reewildbeheer boven zelfregulatie kan aangetoond worden.

Wetenschappelijke Raad

Vorig jaar meldden wij in het verslag doende te zijn met de formering van een raad, die onderzoek zullen verrichten naar reewildbeheer in brede zin. Hopelijk kunnen wij de raad dit jaar aan u presenteren.

Samenwerking

Om onze doelstelling te verwezenlijken is samenwerking met natuur- en jachtorganisaties essentieel.

Met de KNJV is daartoe een convenant gesloten, zoals vorig jaar is aangekondigd. De tekst is in *Capreolus*

Foto: J. Poutsma

nummer 2- 1993 afgedrukt. Op regionaal niveau werpt dit convenant zijn vruchten af. De indruk bestaat dat er duidelijkheid is ontstaan over de werkgebieden en de overlappingsen van de beide verenigingen.

Tuchtraad

De Vereniging Het Reewild is mede-oprichter van de in het bestuursjaar opgerichte Stichting Tuchtrecht Jacht- en Wildbeheer.

De stichting heeft ten doel het instellen en instandhouden van een permanente Raad van Toezicht op alle

jachtgerechtigden.

Jachttijden

Vorig jaar is door de voorzitter de discussie op gang gebracht inzake de doelmatigheid van onze jachttijden op het reewild.

In de regio's is daarna de discussie goed gevoerd, en is ook de interesse verdiept in dit onderwerp. Het bestuur meent de discussie te moeten afronden, en wil daarom nog dit jaar met een adviesvoorstel komen voor aangepaste jachttijden om zo tot een betere kwaliteit van het beheer te komen.

Capreolus, tijdschrift voor reewildbeheer

De introductie van dit tijdschrift vond vorig jaar maart plaats. Het bestuur vindt dat een tijdschrift noodzakelijk is voor de vereniging waarbij voorlichting en informatie zo'n prominente plaats innemen. En laten we eerlijk zijn, onze leden hebben er ook eigenlijk wel recht op. Prof. Dr. W. Albeda stelt voor non-profit organisaties, zoals onze vereniging, dat het communiceren en informeren de kern is van hun functioneren. Met een goed tijdschrift kunnen wij dat waarmaken. Dat de leden die mening delen, blijkt uit de vele positieve reacties die wij nog steeds mogen ontvangen

Ledenaantal

Het tijdschrift Capreolus en de ledenwervingsfolder met de prachtige tekeningen van Rien Poortvliet blijken zeer veel mensen over de streep te trekken.

Per 31 december 1992 bedroeg het aantal leden: 1683
De ontwikkeling was als volgt:

Nieuwe leden	227
Opgezegd	51
Overleden	12
Geroyeerd wegens wanbetaling	17

Per 31 december 1993 bedroeg het aantal leden
1830

UITNODIGING

Amsterdam, maart 1994

Aan de leden

Namens het bestuur heb ik het genoegen u uit te nodigen voor de Algemene Ledenvergadering, tevens jaarvergadering, te houden op

ZATERDAG 16 APRIL 1994 OM 14.00 UUR IN HOTEL BAKKER TE VORDEN

De agenda en het jaarverslag treft u eveneens in dit tijdschrift aan.

Tevens wil ik u attent maken op de driejaarlijkse Nationale Reewildbeertentoonstelling nieuwe stijl, welke in het koetshuis van Hotel Bakker wordt gehouden op 16 en 17 april 1994. De officiële opening vindt plaats op 16 april om 12.00 uur.

Hoogachtend,
Mr M.A. Aberson,
secretaris.

AGENDA

-
1. Opening.
 2. Ingekomen stukken en mededelingen.
 3. Goedkeuring notulen Algemene Ledenvergadering 17 april 1993.
 4. Jaarverslag 1993.
 5. Jaarverslag penningmeester 1993.
 6. Verslag kascommissie en goedkeuring van de financiële jaarstukken 1993.
 7. Benoeming kascommissie 1994.
De kascommissie 1993 bestaat uit de heren
A.P.R.V. baron van der Borch van Verwolde,
H.J.E. van Beuningen en M.K.H. Vos.
Aftredend is de heer A.P.R.V. baron van der Borch van Verwolde.
 8. Begroting 1994.
 9. Vaststellen contributie 1995.
 10. Bestuursmutaties.
Aftredend en herkiesbaar is de heer Mr T.M. Kolle.
 11. Jaarrede voorzitter.
 12. Uitreiking Wisselprijs Vereniging Het Reewild
 13. **Lezing door de heer Richard Prior, auteur van onder andere het boek "Roedeer: management and stalking", over Reewildbeheer in Engeland.**
 14. Rondvraag.
 15. Sluiting.

In het verkeer gedragen herten z dan reeën

-D.A.C. van den Hoorn-
Bron: *Het Edelbert-Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert*

In Duitsland (zonder de voormalige DDR) kwamen in 1991 meer dan 110.000 stuks reewild-ongeveer 5 maal de gehele reepopulatie in Nederland- bij verkeersongevallen om het leven. In datzelfde jaar sneuvelden in West Duitsland 700 stuks roodwild en 1.200 damherten. Aangenomen wordt dat van alle aanrijdingen met wild en zeker met het relatief kleine reewild nauwelijks 70 procent van de ongevallen de politie ter ore komt, zodat de verliezen in werkelijkheid nog aanmerkelijk groter zijn.

Wat de Veluwe betreft: in de vijf jaren 1985 tot 1990 kwamen er per jaar gemiddeld 20 edelherten in het verkeer om het leven en 170 stuks reewild. Over damwild waren in deze jaren geen cijfers bekend.

Onderzoek in Duitsland naar de oorzaken van deze grote aantallen verkeersongelukken bracht onder meer aan het licht dat de sterftcijfers in procenten van het totale afschot in dat jaar voor rood-

**Ons verkeersgedrag
bepalend voor
veiligheid
van mens en wild**

dam- en reewild sterk uiteenlopen. Bij roodwild bleken de verkeersverliezen 2 procent van het totale jaarafschot te bedragen, bij damwild meer dan 12 procent en bij reewild zelfs meer dan 15 procent. Het sterftepercentage bij reewild is dus ruim 7 maal zo hoog als bij het roodwild.

Veluwe ook niet veilig

Hoe verpletterend de cijfers in Duitsland ook zijn, de Veluwe komt er in dit opzicht niet beter af. In procenten uitgedrukt bedragen de roodwildverliezen op de Veluwe zelfs 5 procent van het totale jaarafschot, dus verhoudingsgewijs nog ongunstiger dan in Duitsland. De oorzaak van al die ongevallen met voor het grofwild fatale afloop, liggen verankerd in het rijgedrag van de automobilist en in het oversteekgedrag van het wild.

Allereerst de menselijke kant van de zaak. Als hoofdoorzaak door menselijk optreden kunnen worden genoemd:

- * niet goed opletten tijdens het rijden
- * negeren van de waarschuwingsborden "overstekend wild"
- * onderschatten van de mogelijke gevaren die plotseling kunnen opdoemen
- * het minder goed waarnemen tijdens schemering en duister als juist de grootste wildtrek plaats heeft
- * het rijden met te hoge snelheid

Gedrag van het wild

Vervolgens hebben we te maken met het oversteekgedrag van het wild, in dit artikel beperkt tot ree, edelhert en damhert. Hier treden grote verschillen op. Allereerst het reewild. Zoals uit de statistieken blijkt betaalt het reewild niet alleen in absolute cijfers de zwaarste tol aan het gemotoriseerde verkeer maar ook in procenten. En dat zegt meer. Hoe komt dat? In de allereerste plaats is er een belangrijke oorzaak te vinden in het feit dat het ree en in het bijzonder de reebok een groot deel van het jaar een echt territoriumdier is. Al lang voor de bronst tracht de dominerende bok alle mogelijke concurrenten uit zijn territorium weg te jagen.

ich anders

De verjaagde reebokken moeten dus weer oversteken op zoek naar een ander leefgebied dat vaak al door een andere bok is bezet en dus opnieuw trekgedrag van de verdreven bokken uitlokt met dus sterk toegenomen risico's wat een confrontatie met het verkeer betreft. De vergrote risico's zijn ook aanwezig in overbezette velden.

Het via regulatie in de hand houden van reewildpopulaties is dus één van de methoden om het aantal verkeersongelukken met reewild te doen afnemen.

Sluipen en zich drukken

Maar niet alleen weggejaagde reebokken worden slachtoffer van het verkeer. Volgens de statistieken worden er ongeveer evenveel geiten als bokken overreden. Hoe is dit fenomeen te verklaren?

De gedragingen van de wildsoorten die hier ter sprake

komen moeten mede worden verklaard uit de afstammingsgeschiedenis van de dieren.

Het ree heeft zich in de lange tijd van zijn ontwikkeling gevormd tot een in het struikgewas en in de bosrand levend dier dat zich door zijn gestroomlijnde vorm (iets hogere achterlopers dan voorlopers en een ronde rug) gemakkelijk door dichte gewassen kan verplaatsen, c.q. vluchten waarbij van de kortst mogelijke open route wordt gebruik gemaakt.

Foto: Arie Visser

Dit type gedrag brengt in het verkeer grote gevaren met zich mee die al gauw levensgevaarlijke situaties tot gevolg hebben: spontaan de weg oversteken, halverwege (bij naderend gevaar) terugkeren en een enkele maal zelfs zich drukken op de rijbaan!

Ander gedrag bij edelhert

De afstammingsgeschiedenis van het edelhert is een geheel andere. Het edelhert zoals wij dat kennen dateert uit de latere IJstijd en is dus een betrekkelijk "jonge" diersoort. Het edelhert werd "volwassen" in een half open steppe- en bosland-schap. Deze andere leefomstandigheden maakten het edelhert tot een echte loper met een gestrekte rug. Het edelhert kan gemakkelijk grote afstanden afleggen zonder vermoeid te raken. Het edelhert noteert gevaren van veel grotere afstand dan het ree en hij handelt er ook naar. Wil het edelhert een weg oversteken dan probeert hij al in een vroeg stadium aan de weet te komen of er een vijand nadert. Hij neemt de vlucht, ook als hij die vijand nog niet heeft kunnen identificeren. Voor herten in de bronsttijd zijn de gevaren veel groter omdat ze dan andere zaken aan de kop hebben en minder bewust uit zijn op eigen veiligheid.

Kijkende damherten

Damherten, in dit artikel niet verder ter sprake omdat er in ons land (nog) geen ongevallen-statistiek bestaat betreffende het damwild, vertonen nog een ander gedrag op de weg. Als echte "oogdieren" wachten damherten vaak, eenmaal op de rijbaan staande bij het oversteken, tot zij het naderend gevaar met oog kunnen identificeren. Dan is het meestal al te laat.

Het gedrag van in het wild levende dieren is in relatie tot het verkeer moeilijk te beïnvloeden, wildspiegels langs de wegen helpen maar zeer gedeeltelijk. Het omlaag brengen van het aantal ongelukken met wild zal dus in de eerste plaats moeten worden gezocht in het menselijk gedrag. Maar ook het gedrag van de mens is op dit punt moeilijk te beïnvloeden: het gaspedaal wordt héél moeilijk losgelaten bij mogelijke en nog niet zichtbare gevaren. Waarschuwingborden en snelheidsbegrenzungen worden massaal genegeerd. Daar komt nog bij dat bij "modernisering" van wegen soms ware racebanen worden geschapen. Een sprekend voorbeeld is de weg Ughelen- Hoenderlo, dwars door het Staatswildreservaat, waar 's nachts snelheden tot 120 km/u zijn waargenomen.

Aangepast rijgedrag

Reeds direct boven de 60 km/u nemen de kansen op een aanrijding met wild sprongsgewijs toe. Daarbij komt nog dat de grootste wildtrek zich in schemering of duister afspeelt. Het waarnemingsvermogen van weggebruikers is dan sterk afgenomen omdat men zich voornamelijk concentreert op de rijweg en op hetgeen zich afspeelt binnen de lichtkegel van de autolampen. Naderend wild buiten die lichtkegel wordt nauwelijks meer waargenomen. Het bewegen van automobilisten (en motorrijders) tot een aangepast rijgedrag op wegen waar veel wild oversteekt blijkt in veel gevallen een bijna onuitvoerbare taak te zijn. Misschien zouden brede dekkingsarme stroken langs de rijbaan enig soelaas kunnen bieden.

Literatuur:

JÄGER, 1992, nr.7, Ongevallen-statistiek West-Duitsland
 PETRAK Michael, 1993, Nur ein anderes Verkehrsverhalten bringt weniger Verkehrsunfälle; in Jagd + Hege, nr.2, febr.'93, St.Gallen (Zw.)
 VERENIGING WILDBEHEER
 VELUWE, 1991, Jaarverslag 1990-'91
 WILDSCHUT Daan, 1980, Reeën ruimte geven, uitgegeven op initiatief van de Vereniging Het Reewild.

Foto: Joke Hendriks

Zweethondenlijst

-Van de redactie-

Als bijlage bij deze Capreolus ontvangt u een kaartje, waarop de meest actuele gegevens van de Nederlandse zweethondengeleiders vermeld staan. Dit kaartje is uitgevoerd in een hoge kwaliteit papier, in de afmetingen van uw jachttakte. Wij raden u aan, dit lijstje bij uw akte te bewaren, zodat u in geval van een nazoek alle noodzakelijke telefoonnummers bij de hand heeft. Deze lijst is ook vermeld in de Nederlandse Jager, om ook niet-leden van de Vereniging Het Reewild in de gelegenheid te stellen de lijst te gebruiken. Daarnaast is hiermee door Zesender een antwoord gegeven aan de

redactie van de Nederlandse Jager, die van mening was, dat er geen uitgebreide lijst van zweethonden samengesteld hoefde te worden. Zij was van mening dat er per jaar niet meer dan 20 van de 8000 geschoten reeën in Nederland nagezocht hoefden te worden. Ervaringen in Duitsland geven echter aan, dat het percentage van nazoek op kan lopen 45%.

De lijst is volgens onze meest actuele gegevens samengesteld, maar hoogstwaarschijnlijk nog lang niet volledig. Met name de geografische spreiding laat nog te wensen over. Graag ontvangen wij dan ook uw wijzigingen en aanvullingen op deze lijst.

Graag willen wij Zesender hartelijk danken voor zijn inzet bij het totstandkomen van deze lijst. Tot slot geven wij een tiental tips dat Zesender als essentieel meegeeft aan de (aankomende) reewildjager, om problemen met de nazoek zoveel mogelijk te voorkomen.

1. Ga uitsluitend ter jacht met een goed ingeschoten buks en kijker,
2. Maak er een gewoonte van niet verder te schieten dan 100 meter,
3. Schiet altijd opgelegd of aangestreden, nooit vrijhandig,
4. Beschiet een stuk uitsluitend als het dwars en geheel vrij staat,
5. Waak voor het gebruik van een te licht kaliber. Zorg dat er genoeg zweet veroorzaakt wordt,
6. Repeteer onmiddellijk na het schot,
7. Markeer de aanschotplaats,
8. Wacht een sigaretlang alvorens op onderzoek te gaan,
9. Als er een nazoek nodig is, let dan op de aanwezige sporen niet te vertrappen,
10. Maak van tevoren goede afspraken met de dichtstbijzijnde zweethondengeleider, óók over eventuele vergoedingen, zoals de reiskosten.

Wildspiegels

Het grote nut van het aanbrenge van wildspiegels langd de wegen die door de wildgebieden voeren zal de meeste lezers bekend zijn. Desalniettemin vinden wij het belangrijk, u hier uitgebreider over te informeren. Navolgend vindt u derhalve een aantal artikelen over het plaatsen van wildspiegels. Als eerste een overzicht van de basisregels van het plaatsen van wildspiegels. Voorts één van de regelmatige berichten die de rayoncommandant van Vorden, Opperwachtmeester Gabriël uitstuurt, met daarbij een

bespreking van deze berichten in "Het Reewild". Tot slot hebben wij een brief overgenomen, die Staatsbosbeheer aan één van de leveranciers van wildspiegels heeft gestuurd.

Meer informatie over de aanschaf en plaatsing van wildspiegels kunt u aanvragen bij de volgende personen, instanties en bedrijven:

- Consulnt v.d. KNJV voor Brabant en Limburg, tel. 04248-1797
- Holland Hek (Swareflex), Postbus 222, 7700 AE Deldemsvaart

- Agmi B.V., Postbus 3028, 5930 AA Tegelen
- Van der Ree, Dorpsstraat 19, 4185 NA Est.

Basisregels - Reewildspiegels

In 1958 zijn de eerste wildspiegels geplaatst op de provinciale weg Deventer-Raalte. Van de ongeveer 70.000 (eind 1971) geplaatste spiegels-dit is ruim 700 km rijweg- zijn de veiligheidsresultaten door deskundigen geschat op 95%. Van het buitenland is vooral Zweden voorzien van wildspiegels met dezelfde resultaten. De door een wildreservaat lopende rijweg in Canada (met alleen in de decembermaand een aantal van 16 dode herten) gaf een resultaat van 100%.

Principe van de wildspiegel

Het principe van de wildspiegel is: het autolicht wordt opgevangen door de langs de rijweg opgestelde wildspiegel (9x9 cm), welke onder een hoek van 45° is geplaatst. De spiegel werpt dit licht onder 90° in een steeds wijder wordende baan, eerst over de rijweg en vervolgens het aangrenzende bos in. Het in de richting der rijweg lopende wild krijgt nu het autolicht recht in de ogen en stopt. Van de "stop" maakt de auto gebruik om de "wis-

* Referentieadressen Wildspiegels.

Ministerie van Landbouw en Visserij

Jachtfonds, Secretaris-penningmeester dhr. H.W.M. van Welie, tel. 070-3793270

Staatsbosbeheer (Domeinen)

Maerlant, dhr.v.d.Kaa, tel. 03200-79211

Natuur, Milieu en Fauna-aangelegenheden

Dhr.ing.Eising, tel. 03200-33409 (8.00- 9.00 v.m)

Hoofd Jachttoezicht P.W.S. Zuid-Flevoland

Dhr. E.Menkvelde, tel. 03200-97466

Rijkswaterstaat Directie Drenthe

Verkeersinspekteur, dhr.ing.L.J. Boeren, tel. 05920-29865

Provincie Drenthe Dienst Verkeer & Waterstaat

Afd. Verkeersveiligheidsinspectie, dhr.ing.F.H.T. Koen, tel. 05920-55544

Tevens tal van Wildbeheereenheden in het land.

sel" te passeren. Het auto-licht verdwijnt uit de spiegel en het wild vervolgt haar weg en steekt de rijweg over.

Bestanddelen wildspiegels

Driehoek houten (azobé) paal, 1 m. of langer indien nodig, voorzien van 2 roest-vrijstalen, gepolijste spiegels 9x9 cm of voor auto-snelwegen, azobé-plank, maat 2 1/2 x10x100 cm met 1 spiegel.

Aanschaffing wildspiegels

Indien de aspirant-koper, een weg heeft die gevaar oplevert door overstekend wild, kan hij zich in verbinding stellen met de ontwerper, leverancier. Deze verplicht zich, geheel verblijvend, met de wegbeheerder genoemd wegvak op te nemen en advies te geven over het benodigde aantal.

Wordt tot aankoop overgegaan, dan is de leverancier ook bij de plaatsing aanwezig, voor het geven van aanwijzingen en het definitief afstellen.

Het plaatsen der wildspiegels is voor rekening der koper. Adviezen over en afstellen der wildspiegels is inclusief de aanschafprijs.

Het plaatsen der wildspiegels

Het plaatsen der wildspiegels wordt altijd gedaan in over-

leg met de wegbeheerder. Om het vervuilen der wildspiegels tegen te gaan, is het van belang, de palen zo ver mogelijk van de rijweg te plaatsen (max. 6 m.) Deze gunstige omstandigheden komen in de praktijk echter weinig voor en veelal moeten ze worden geplaatst in de nabijheid van de bebakenings- of reflektorpalen. Staan er langs het te beveiligen gedeelte bomen, dan dienen de wildspiegels vóór de bomen geplaatst te worden, daar anders de lichtinval wordt belemmerd. Met de plaatsing wordt, zo mogelijk, rekening gehouden met het onderhoud (maaien van gras), daar iedere paal in het gras, voor de maaimachine oponthoud betekent.

- de spiegels worden altijd naar de rijweg gericht.
- het hart van de spiegel, dient circa 50 cm. boven het hoogste punt der rijweg te staan.

Hoeveel spiegels heeft men nodig

Voor iedere km. rijweg zijn maximaal 100 wildspiegels nodig. De wildspiegels worden op 20 m. afstand van elkaar geplaatst, zowel rechts als links, met dien verstande, dat altijd in zigzag-opstelling wordt geplaatst. Voorbeeld: De eerste spiegel rechts- 10 m. verder links- 10 m. verder rechts enz.

Bijzondere wegligging en bochten

Onder bijzondere wegligging wordt verstaan, wegen door oneffen terrein.

Om het licht-effect ten volle te benutten, wordt in uiterste gevallen overgegaan op wildspiegel-paal een schuine stand te geven (naar voren of naar achteren).

Dit wordt ter plaatse beoordeeld. Bochten in de weg, die zo scherp zijn, dat het autolicht minder dan 50 m. werkzaam is, worden op bijzondere wijze beveiligd. Is er een scherpe bocht naar links, dan is het werkzame licht aan de rechterzijde der weg effectiever dan links en omgekeerd. In deze gevallen worden de spiegels alleen aan één zijde geplaatst, op 10 m. afstand en wel de 1e met de spiegel naar de rijweg (deze beveiligt de linkerzijde) 10 m. verder met de spiegel naar bos-zijde (deze beveiligt de rechterzijde) enz. tot de bocht is gepasseerd.

Auto-snelwegen

Voor de auto-snelwegen (één-richtingsverkeer) worden azobé-plankjes gebruikt, maat 2 1/2 x10x100 cm. vierzijdig geschaafd, rondgefreesde hoeken en aangepunt welke voorzien zijn van 1 spiegel. Deze "enkele" spiegels worden in dezelfde opstelling gebruikt als de "dubbele". De kosten per

km. snelweg (dus dubbelbaans) blijven gelijk.

Inkuilingen der wildspiegels

De spiegels worden voorzien van een extra inkuiling in het midden. Dit is gedaan op advies van Duitse deskundigen, met het oog op het verlevendigen van de spiegelwerking. Daar een "rijdende" auto bewegende lichtstralen produceert, worden deze door de inkuilingen in de spiegel, met wisselend effect, voor het wild in het bos zichtbaar. En juist dit wisselend effect, zou gelijk op bewegende ogen van groter wild.

Combinatie bochtpaal-wildspiegel

Momenteel worden er proeven genomen om, ter voorkoming van te veel palen langs de weg, te komen tot een combinatie van functionerende verkeerspalen langs de rijweg. Daartoe is de van reflectoren voorziene paal, ook uitgerust met wildspie-

gels. Doordat de bochtpalen veel dichters bij elkaar geplaatst moeten worden, komen er ook meer spiegels in werking, zowel links als rechts, zodat voornoemde methode voor bochten wordt opgeheven en het geheel kostenbesparend is. Er is ook een combinatie, reflectorpaal-wildspiegel, voor de rechte weggedeelte, wat kostenbesparend zal werken.

Brief Rayoncommandant van Vorden

Reewild-ongevallen in 1983 gemeente Vorden

Naar aanleiding van gemaakte afspraken doe ik u bij deze weer toekomen een overzicht van de in de gemeente Vorden plaats gehad hebbende ongevallen met reeën in het jaar 1983. Vanaf 1-1-1983 t/m 31-12-1983 hebben zich de volgende reewildongevallen voorgedaan, die bij de politie zijn aangegeven c.q. bij hen bekend zijn geworden.

nr:	Plaats:	omschrijving:	Datum:
1	Zutphenseweg		1- 1-1983
2	Ruurloseweg	nabij perceel 104	15- 5-1983
3	Ruurloseweg	km.paal 17.0	3- 7-1983
4	Rondweg	bij beek	7- 9-1983
5	Wildenborscheweg	kruizing O.Zutph.weg	8-10-1983
6	Wildenborscheweg	thv perceel "De Bulten"	10-10-1983
7	Ruurloseweg	thv inrit "De Wiersse"	12-11-1983
8	Baakseweg	--	18-11-1983
9	Het Stapelbroek	--	20-11-1983
10	Schoneveldsdijk	--	23-11-1983
11	Hengelseweg	-- met grens Hengelo	14-12-1983

Alle ongevallen betreffen enkel lichte materiële schades. Het overzicht is overeenkomstig de groepsadministratie van de groep Vorden. De genoemde data zijn de ongevalsdata.

Terugkijkend op het aantal reewildongevallen in de gemeente Vorden, het volgende overzicht met totalen:

Jaar: '83 '82 '81 '80 '79 '78
Aantal: 11 12 13 10 23 19

De geplaatste wildspiegels van de gemeente Vorden en de Rijkswaterstaat voldoen goed. Het verdient echter wel aanbeveling dat, nu ze al enige tijd hebben gestaan, ze van tijd tot tijd schoongemaakt moeten worden, zodat de spiegels voor 100% kunnen werken. Uit de nu bekend zijnde gegevens is gebleken, dat de spiegels zeer zeker wel nut hebben en hun "vruchten" reeds afwerpen.

Hopende u met deze gegevens van dienst te zijn geweest.

W.g De rayoncommandant van Vorden de owmr. der rijkspolitie, M.H.M. Gabriël.

Bespreking van berichten in Het Reewild

Wildspiegels

In het blad Politie Dier en Milieu (61e jaargang, no.4 april 1986) kwamen wij een artikelje tegen, waarin de waarde van de wildspiegels

voor onze reeën, uitgewerkt aan de hand van de ons bekende opperwachtmeester Gabriël uit Vorden, naar voren werd gebracht. Wij willen er op deze wijze graag wat uitgebreider bekendheid aan geven.

Het doel is de bescherming van het wild

U kent ze allemaal, of beter, u heeft ze allemaal wel eens gezien: de zelfreflecterende "spiegels" op de paaltjes langs de wegen. Misschien is de betekenis van deze paaltjes nooit helemaal tot u doorgedrongen. Het doel er van is de bescherming van de in het wild levende dieren. Door deze spiegels worden de dieren in het donker attent gemaakt op het nade-

ren van motorvoertuigen. Zij zullen dan niet zo vlug de rijbaan oversteken. Dat de spiegels succes hebben toont opperwachtmeester Martin Gabriël uit Vorden aan de hand van een overzicht omtrent ongevallen met reeën vanaf 1978, in welk jaar de spiegels in zijn omgeving geplaatst werden. In 1979 waren er 23 ongevallen met reeën. In 1978 waren het er 19. Vanaf dat moment liep het aantal sterk terug, tot 7 in 1985. De spiegels moeten wel van tijd tot tijd worden schoongemaakt en, indien noodzakelijk, worden vernieuwd. Om dat te bereiken stuurt opper Gabriël twee keer per jaar herinneringsbriefjes rond aan de regionale kranten, Rijkswaterstaat,

Foto: Joke Hendriks

de burgemeester van Vorden, landgoedeigenaren en jachttopzichters. De medewerking is volgens Gabriël optimaal.

Brief Staatsbosbeheer aan leveranciers

Geleverde wildspiegels

Hierbij deel ik u mede dat de door u geleverde wildspiegels, type Lowenstein op azobé-plank in de praktijk niet alleen het reewild maar ook dassen op

het juiste moment van de weg houden. De door ons opgezette proef met vermelde spiegels mag tot nu toe geslaagd genoemd worden. De spiegels zijn aangebracht langs een wegvak waar in het verleden diverse dassen werden doodgereden. Sinds de aanwezigheid van de wildspiegels zijn er geen slachtoffers op dit wegvak gevallen. Bij proefnemingen is gebleken, dat dassen die de weg wilden oversteken

door het gereflecteerde licht van de koplampen van een naderende auto, van dit voornemen afzagen en zich omdraiden om terug te gaan. Wellicht biedt het plaatsen van wildspiegels t.b.v. dassen (hoogte spiegel \pm 30 cm. boven maaiveld) mogelijkheden om het grote aantal verkeersslachtoffers onder deze dassen ook elders terug te dringen. W.g. Distriktambtenaar SBB Noord-Brabant.

Vragenrubriek

De nieuwe "vragenrubriek" heeft antwoorden en nieuwe vragen opgeleverd. De redactie ontving onder andere van de heer B.J. Arends uit Bovensmilde antwoorden op de gestelde vragen in Capreolus 3- bladzijde 14.

Volgens de heer Arends zijn er meer antwoorden op de eerste vraag: "Hoe men afschot van reewild kan verkrijgen als de combinatie, waarvan de jager lid is, geen lid van de WBE wil worden"

- De combinatie heeft een voldoende groot jachtveld 5000 ha. dan kan betreffende jager zelf afschot aanvragen.
- Bij een jachtveld van 5000 ha. zou de jager in overleg met de WBE zelf lid van de WBE kunnen worden, om zo goed reewildbeheer te kunnen plegen. (een extra financiële bijdrage vragen)
- De WBE zou kunnen besluiten de betreffende jager zonder dat deze lid is van de WBE een loodje te verstrekken. Hiervan uitgaande dat lidmaatschap WBE in

de toekomst wel komt. Misschien is deze optie binnen de aanvraag afschot reewild niet toegestaan.

- Ik ga er van uit dat de WBE de combinatie op het belang van het lidmaatschap heeft gewezen. De heer Arends is van mening: geen lidmaatschap WBE, geen afschot, maar dat komt het reewildbeheer niet ten goede. Er zal een afweging gemaakt moeten worden.

Vraag twee: "Wat te doen bij maagdarmpwormen bij reeën"

- Als de infectiedruk groot is en de reeën lijden er onder dan is mijns inziens de beste oplossing: de reewildpopulatie ter plekke sterk uit te dunnen, te beginnen bij de slechtste. "Hoe weten we of reeën er last van hebben"?
- Bij zware infecties hebben de reeën een vuile spiegel, zijn mager, haarkleed is meestal dor en dof en de dieren vertonen meestal een ziekelijk gedrag.

Foto: Joke Hendriks

In het wild, zowel als in gevangenschap, ziet men dat door een samenloop van omstandigheden af en toe massale infecties kunnen ontstaan, waardoor sterfte kan optreden. In de winter kan door koude en voedselgebrek de weerstand sterk dalen. Vooral jonge dieren op vochtige terreinen kunnen het slachtoffer worden. Voederplaatsen en wildakkers kunnen bijzonder rijk zijn aan infectueuze wormlarven. Voor herten en reeën in gevangenschap zijn het vooral vochtige terreinen in de schaduw van hooggeboomte en met een dichte plantengroei die bij regenachtig, koel weer tot ware broedplaatsen van wormeieren worden. De verschillende wormen verwekken een catarrhale gastro-enteritis gepaard gaande met digestiestoornissen.

Sommige wormsoorten zuigen bovendien nog veel bloed. Er treedt een algemene verzwakking op. De dieren blijven klein of vermageren, het gewei ontwikkelt zich slecht en onregelmatig. Klinische verschijnselen uit zich bij zwaardere infecties door chronische diarree, waardoor de spiegel en de hakken met mest bevuild zijn. Het haar is dof en dor; het verharren in het voorjaar gaat veel te langzaam zodat men nog laat in het seizoen zieke dieren aan hun lichtere, grijsachtige haarkleed kan herkennen.

Bij ernstige infecties kan oedeem van keelgang en voorborst optreden. Dergelijke dieren zijn zwak ter been en zonderen zich vaak van de roedel af. De diagnose kan aan de hand van faecesonderzoek of bij sectie worden gesteld. De therapeutische mogelijkheden zijn veel beperkter dan bij onze huisdieren.

Herten en reeën lopen in gevangenschap veelal jaar in jaar uit op hetzelfde stukje grond, en, om der wille van het publiek, in te groot aantal. Omdat een herten/reeënpark een aantrekkelijk punt in het landschap moet zijn, zal steeds geprobeerd worden de dieren op gras te laten lopen, terwijl zandperken de voorkeur zouden verdienen.

Het antwoord op de derde vraag: "Reeën komen om het leven onder het verkeer" luidt:

- Indien mogelijk de bosschages langs de weg zo laag mogelijke (60 cm.) houden.
- Het plaatsen van reewildspiegels
- In betreffende gebieden de bokkensafschot zo vroeg mogelijk verrichten om onrust te voorkomen.
- In deze gebieden reewildstand op een lager peil houden. (Het ree kan beter door een goed geplaatste kogel worden gedood dan door een motorvoertuig

worden aangerezen met alle gevolgen van dien.)

- De weggebruiker op betreffende overstekplaatsen opnieuw waarschuwen voor overstekend reewild (schrikreactie)

Wij danken de heer Arends voor zijn belangstelling en inzet.

Nieuwe vragen:

Een reewildjager vraagt of andere reewildjagers ervaring hebben met een besmetting van de kleine longworm (*Muellerius capillaris*) onder het reewild.

Wildziektes, specifiek bij reewild

-H. Stigter-dierenarts

Reeds langere tijd ben ik bezig met het wel en wee van het (ree)wild. Vanuit de vakkennis en enige keren cursus zijn onder andere de volgende vragen bij mij gekomen, vooral met betrekking tot het reewild (dat in ons hele land voorkomt):

- in hoeverre komen parasitaire besmettingen bij het reewild voor?
- in welke mate is het reewild hier gevoelig voor?
- in hoeverre komen infecties en ziekten bij reewild voor?
- in hoeverre bestaat verschil in gevoeligheid tussen de bok, de geit en het reekalf?

Bij reewild zal men overigens vaker parasitaire besmettingen aantreffen dan (bacteriële) infecties. Parasieten zoals huidhorzel, maagdarmwormen en blaaswormen (tussenvorm van de lintworm) kunnen zich in het reewild bevinden zonder duidelijke invloed op de gezondheidstoestand te hebben. Pas bij grotere aantallen komt de gezondheid in gevaar zoals men dit kan zien bij deze parasieten

alsmede bij bijvoorbeeld keelhorzel en leverbrot.

Bij infecties en ziekten denk ik aan actinomycose (ontsteking en verdikking van de kaaktakken en/of tong), pseudotuberculose, tuberculose en ontsteking van de ondervoed met zwelling hiervan (te vergelijken met rotkreupel bij schapen). Een en ander is, denk ik, reeds lang bekend bij u. Een (landelijke) inventarisatie met betrekking tot bovenstaande kan van hetgeen bekend is (landelijk) een duidelijker beeld maken en daarmee een beter inzicht verschaffen in de kwaliteit (lees gezondheid) van het reewild. Verder kan de inventarisatie aanleiding zijn tot nader onderzoek. Laten we inzake de gezondheid van het reewild ook niet vergeten dat reewildbont een geliefde vorm van wildbraad is. In verband met het laatste kan in de toekomst nog een vorm van wildkeuring mogelijk zijn. Het lijkt me voor de vereniging een positieve zaak om dan reeds een (landelijk) beeld te hebben van de kwaliteit van het reewild.

Bij deze zou ik het bestuur willen vragen een verzoek tot de leden te richten met betrekking tot het verrichten van een dergelijke inventarisatie. Van mijn kant zal ik, indien daar behoefte aan bestaat, gaarne mijn veterinaire kennis inbrengen.

Aangerezen Reewild

-Zesender-

Wat is de gang van zaken rond aangerezen reewild, buiten en tijdens de jacht-tijden?

Het is mij bekend, dat in geval van schade de opbrengst van het wild bij de poelier ten goede komt aan diegene die schade heeft geleden. Echter voor het geval de auto doorrijdt komt het wild dan

ten goede van diegene in wiens jachtveld de aanrijding heeft plaats gevonden of neemt de politie het wild ten alle tijde in beslag?

Waar gaat in het laatste geval de opbrengst naar toe?

Bestaat er een regeling bij de politie, dat een dergelijke aanrijding bij de betreffende jachthouder gemeld wordt?

Dit laatste kan belangrijk zijn in verband met een eventuele nazoek. Kan het gewei door de jachthouder bij de politie worden opgevraagd?

KNJV geeft antwoord:

In antwoord op uw schrijven, inzake "Vragen over jagen", bericht ik u het navolgende.

Reewild is, net als alle ander grofwild, wild waarop de jacht niet wordt geopend door de Minister van LNV. Dit betekent dat de bezitter van levens of dood wild in principe moet aantonen dat hij: a. het wild heeft verkregen overeenkomstig de jachtwet òf b. dat hij het wild in het buitenland heeft bemachtigd.

In geval er een aanrijding met een stuk reewild ontstaat, waarbij het ree wordt doodgereden of afgemaakt, is in principe dit wild, dat voorheen res nulus was (aan niemand toebehorend) toegeëigend door degene die het ree heeft doodgereden. In gevolge het Burgerlijk Wetboek is hij dus eigenaar geworden. Dan komt de politie ter plaatse. Deze zal onderzoek doen en vaststellen dat het ree noch overeenkomstig de Jachtwet noch in het buitenland is bemachtigd. De politie neemt het ree dan meestal in beslag. In de praktijk komt ook wel eens voor dat het ree bij ernstig stuk rijden rechtstreeks wordt overgebracht naar een destructor.

Vertegenwoordigt het ree echter nog een restwaarde (inschatting politie en/of auto-

mobilist) dan wordt het in beslag genomen ree gedeponneerd bij een opslaghouder (poelier) op last van de Provinciale Voedsel Commissie (PVC). Wanneer de benadeelde automobilist zich tot de Officier van Justitie richt met de vraag of hij ter schadeloosstelling de opbrengst van het ree kan innen, wordt hier meestal door Justitie gevolg aan gegeven. Deze opbrengst valt in de praktijk door beschadiging van het wild echter meestal tegen. Wanneer de automobilist de opbrengst van het ree niet opvraagt bij Justitie, dan gaat deze naar de post "Algemene middelen" van het Ministerie van Financiën.

Er zijn mij lokaal wel regelingen bekend tussen de politie en de wildebeheerseenheden omtrent de melding van aanrijdingen van wild. Landelijk zijn hier, voorzover mij bekend, geen eenduidige afspraken over gemaakt. Ook is het mij bekend dat sommige politiekorpsen de adressen van voorjagers met zweethonden in hun adressenbestand hebben en dat deze, wanneer nodig, gebeld worden.

Wat voor eventueel meldingen aan de WBE's geldt, geldt ook voor de eventuele geweien. Op lokaal niveau zijn goede afspraken te maken met de politie en de poelier. In dit geval zou ik dus zeggen "vragen staat vrij".

U zult bemerken dat de rode draad van mijn verhaal laat zien dat er lokaal (per arrondissement) grote verschillen kunnen bestaan in de behandeling van een aangereden ree. Wij zijn voornemens om na de feitelijke politieorganisatie, samen met de Vereniging Het Reewild, overleg hieromtrent op te starten met de verantwoordelijke overheden.

W.g. G.J. van Hout
Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging.

Reewildbeheertentoonstelling in ontwikkeling

Een reactie op het artikel van de heer Vieberink in "Capreolus" nummer 2.

Graag wil ik, als reactie, een aantal belangrijke aspecten van de jaarlijkse reewildkeuringen op een rijtje zetten. In de eerste plaats dienen de tentoonstellingen om de leden en andere belangstellenden op de hoogte te brengen van het hoe en waarom van het afschot van het afgelopen jaar.

Om het (educatieve) effect ook voor niet jagers- zo hoog mogelijk te houden, dient er aan een aantal basisvoorwaarden te worden voldaan. Zo maakt de indeling in leeftijdscategorieën en het verlenen van rode en groene lijnen het voor iedereen mogelijk in één oogopslag te zien of er juist afschot is gepleegd.

Een aantal regio's heeft de laatste jaren veranderingen hierin aangebracht, zoals het achterop de geweien plaatsen van de markeringen. Ik zet hier ernstige vraagtekens bij. Het vele werk dat verbonden is aan het keuren en tentoonstellen verliest zo zijn waarde, aangezien er op deze manier niets meer te leren valt uit het tentoongestelde. De regio West- en

Foto: Joke Hendriks

Midden-Brabant heeft vastgehouden aan de ouderwetse tentoonstelling, en heeft nog steeds een inzendingspercentage van $\pm 85\%$.

Natuurlijk heeft de heer Vieberink gelijk, als hij stelt dat de normen in sommige gevallen geen recht doen aan de feitelijke situatie in het veld. Een slecht ontwikkelde zesser onder de vijf jaar kan een beter afschot vormen

dan een één- of tweejarige spits/gaffel met goede aanleg.

Dit neemt niet weg, dat het volgens de richtlijn boven de rode lijn hangen van elke zesser onder vijf jaar de bezoekers van de tentoonstelling iets laat opsteken. En aangezien er geen namen van jagers bij vermeld staan, kan er ook geen sprake zijn van het aan de schandpaal nagelen

van betrokkenen. Voorts zijn er bij de opening en gedurende de gehele tentoonstelling bestuursleden en keurmeesters aanwezig om toelichting en uitleg te verzorgen bij het tentoongestelde. Naast het informatieve karakter zorgt dit voor een goede band met de leden. Ook wordt de tentoonstelling aangevuld met een keur aan interessante stands, van hoogzitten tot valkerij. Tot slot wil ik u daarom graag uitnodigen op 26 en 27 maart 1994 naar Hotel Bellevue in Chaam te komen, om u net als onze vele Belgische deelnemers en gasten door onze 'ouderwetse' tentoonstelling te laten informeren en plezieren

De heer Voute uit Lochem reageert ook op het artikel van de heer Vieberink.

De heer Voute wijst op het anonieme en educatieve karakter van de tentoongestelde beoordelingen. Er wordt zodoende een lijdraad gegeven, die door iedereen naar eigen inzicht moet worden ingevuld. Als laatste suggestie stelt de heer Voute voor de namen te veranderen van Show in Schouw, om meer nadruk te leggen op het informatieve gedeelte.

De redactie van Capreolus beschouwt de discussie over de Reewildbeheertentoonstellingen biermee als gesloten.

De Diskette

-Prof Dr J.L.van Haaften-

Het was een goed idee van de Vereniging Het Reewild een diskette samen te stellen om u daarmee een helpende hand te bieden bij het samenstellen van uw eigen reewildbeheerplan. Het leek mij, na het lezen ervan, goed om een kleine aanvulling hierop te geven.

Beheerplan Zuid-Oost Tubbergen

De WBE Zuid-Oost Tubbergen laat u een heel bruikbaar beheerplan zien, zonder al te veel franje, aan de inhoud zou ik het volgende toe willen voegen.

Het is heel juist dat onder 2 (de doelstelling) wordt gezegd dat wij streven naar een *gezonde* en sterke(re) reewildpopulatie. Meteen daarna wordt helaas gesteld dat de verhouding bok : geit 1:1,5 is! Door deze verhouding aan te houden, waarbij dus 50% meer geiten dan bokken zijn krijgt u ook een 50% hogere aanwas dan bij een "normale" verhouding van 1:1! Dat wil zeggen dat u uw afschot, dat in de meeste gevallen toch al niet wordt gerealiseerd, dan helemaal niet meer voor 100% kunt vervullen. U maakt het

dus voor u zelf alleen maar moeilijker daarmee. Bovendien weten wij dat de geslachtsverhouding bij de kalveren \pm 1:1 is en dat wij deze verhouding ook aantreffen in gebieden met vrij lage populatiedichtheden veroorzaakt door predatie.

Onder 3.1 (leeftijdsbepaling) worden een paar methoden beschreven waarbij ik zou willen opmerken dat zowel de mate van verbening van het neustussenschot als die van het strottehoofd een zeer onnauwkeurige bepaling van de leeftijd mogelijk maken. Wel kunnen wij hieraan zien of wij met een jong of een ouder ree te maken hebben, maar de juiste leeftijd is hiermee niet met zekerheid vast te stellen, evenmin als het kijken naar de mate van verbening van de schedelnaad. Vergeten is hier de methode te noemen, die het meest de waarheid kan benaderen, namelijk de methode waarbij slijpplaatjes van de wortel van een kies worden gemaakt. Hierdoor worden de cementlaagjes, die jaarlijks worden afgezet, zichtbaar.

Daar het niet voor iedereen mogelijk is dit zelf te doen, is het vermoedelijk hier

Foto: Joke Hendriks

weggelaten, maar zij die erg graag de juiste leeftijd van een geschoten ree willen weten kunnen dit tegen een vastgestelde vergoeding laten doen door de heer G.J.M.

Koenderink, Lhee 96, 7991 PK Dwingeloo.

Onder 3.1.1 wordt gesproken over P 1 t/m 3 zijnde melktanden. U zult begrijpen dat

hiermee de kiezen worden bedoeld en dat de gebitsopbouw, die beschreven wordt, alleen maar voor wat de kiezen betreft is aangegeven.

Wanneer een ree ongeveer 1 jaar is, zeg 11-13 maanden, dan is zijn gebit volledig en gewisseld. Een ree met een tweedelige P3 is dus (op uit-

zonderingen na) ouder dan één jaar (en hoeft dus nog niet ouder dan 15 maanden te zijn).

Jaarrond tellingen

Onder 3:3 (Kenmerken van een te hoge reewildstand) moeten wij ook niet vergeten dat zowel de vreetschade als de veegschade enorm

toenemen bij een steeds groter aantal stuks reewild. Bij de beschrijving van tellingen (5.1) zou ik willen pleiten voor een "jaarrond telling", naast de driedaagse telling in het voorjaar. Bij de telling in het voorjaar zien wij slechts een bepaald gedeelte van het reewild en wij weten niet precies welk gedeelte, omdat verschillende factoren een rol hierin spelen, zoals weersomstandigheden, maanstand, aanwezigheid van voedsel, verstoring etc. De "jaarrond telling" houdt in dat iedere jager/beheerder altijd, wan-

neer hij in het veld is, een notitieboekje bij zich heeft en daarin ieder ree dat hij ziet noteert met alle gegevens die maar mogelijk zijn (plaats, bok, geit, drachtig, gewei, leeftijd, beharing, conditie etc.) Op deze manier weet u veel beter hoeveel reeën er in uw veld huizen, hoe de geslachtsverhouding is, hoe groot de aanwas (= geboren kalverenvalwild onder de kalfjes) en waar een bepaalde bok of geit het meest wordt gesignaleerd, wat van belang kan zijn in de tijd van het afschot. Vergelijkt u de op de-

ze manier verkregen gegevens maar eens met die van de 3-daagse tellingen, dan zult u zien dat u de ene keer misschien maar 40 % telde, terwijl dit een andere keer wel 80 % kan zijn! 100 % zien wij natuurlijk nooit, alleen in het geval van veldreeën.

Onder 5.3 (Overige omstandigheden) wordt de stroperij en de bestrijding daarvan genoemd. Juist in WBE-verband is ook wat dit betreft samenwerking mogelijk en noodzakelijk.

Excursie voor belangstellenden

Sprekend over het voorkomen van verkeersslachtoffers (6.2) wordt terecht er op gewezen dat reewildspiegels alleen maar functioneren wanneer zij regelmatig worden schoongemaakt. Ook belangrijk is dat de vegetatie rond de spiegels constant kort wordt gehouden! Als verschillende activiteiten, die een WBE zou kunnen ontplooiën, worden naast gezamenlijk uit te voeren projecten en het organiseren van lezingen ook excursies genoemd. Het blijkt in de praktijk bijzonder nuttig te zijn zo nu en dan eens een excursie te organiseren voor belangstellenden (o.a. de bewoners van het jachtveld) om hen te laten zien wat men allemaal onder wildbeheer verstaat, zodat men

Foto: Joke Hendriks

met eigen ogen kan zien dat reewildbeheer véél meer is dan alleen het bejagen van reewild. In de literatuurlijst van de WBE Zuid-Oost Tubbergen miste ik het door de Vereniging Het Reewild uitgegeven boekje "Reewild en Reewildbeheer", waarin men onder andere het doel van de reewildjacht vroeger en nu kan lezen, maar ook hoe te inventariseren en welke reewilddichtheid men het best zou kunnen aanhouden etc.

Op Bijlage 1 zou ik in de indeling, waar gezegd wordt dat de tellingen hoe dan ook noodzakelijk zijn willen toevoegen dat de gezamenlijk uitgevoerde telling een zeer toe te juichen sociale gebeurtenis is en dat de resultaten van deze tellingen de "jaarrond telling" (de belangrijkste) kunnen ondersteunen en aanvullen. Om dubbelstellingen zoveel mogelijk te kunnen achterhalen is het niet overbodig om op de overzichtskaart bij de plaats van de geobserveerde reewild ook een pijl te tekenen in de richting waarin het reewild zich beweegt (vervolgblad bijlage 1).

Tenslotte zou ik op het tel-formulier (bijlage 2) en onder de gegevens betreffende het "afschot reewild" (bijlage 3) een ruimte reserveren om bijzonderheden te noteren.

Dan komen wij op bijlage 4 bij het draagkracht model. Dit zou moeten zijn: zie tabel

dekkingspercentage	(14.5 %) =	10	punten
oppervlakte weide/akkers	(82.8 %) =	15	punten
oppervlakte heide	(1.2 %) =	2	punten
veldgrenspercentage	(225 %) =	15	punten
boomsoortenverdeling		10.7	punten
bodemsoort (Ph waarden)	20% - 8p		
	80% -10p =	9.6	punten
		<hr/>	
		62.3	punten

Dit houdt dus in dat de meest gewenste dichtheid hier ongeveer 10 stuks reewild per 100 ha. dekking is. Gezien de oppervlaktedekking van 918.5 ha. + 78.6 ha. heide komt de gewenste reewildstand hier dus op ongeveer 100 stuks. Bij de berekening van het te reguleren aantal reeën worden de telresultaten van 1993 weergegeven (in totaal 103.5 gemiddeld). Dit is echter niet de uitkomst van de telling want op zaterdagavond zijn er 113 gezien, waarvan dan de dubbelstellingen nog moeten worden afgetrokken, die 15 zouden zijn, waardoor er 98 overblijven en niet 236!

Want de 251 stuks is de stand die door de jachthouder was opgegeven en daarvan moeten dus niet de dubbelstellingen worden afgetrokken. De bepaling van de aanwas $152 \times 0.85 = 120$ kalveren is wat te hoog berekend, wanneer wij naar het gemiddelde in ons land

kijken. Meestal heeft er in het eerste levensjaar een kalververlies van ongeveer 30% plaats, zodat de aan-

was (na 3/4 jaar) uitgaande van 152 geiten, niet meer dan 102 kalveren betekent.

Op het vervolgblad van bijlage 5 lezen wij plotseling dat de gewenste stand 180 reeën is en in een verhouding van 1 : 1.5; dat wil zeggen 70 bokken en 105 geiten! Volgens de waarderingsmethode zouden er maar 100 moeten zitten! Dit begrijp ik dus niet helemaal en dat de gewenste geslachtsverhouding beter 1 : 1 zou moeten worden, bespraken we reeds eerder. Eerst zou hier eens het aantal geiten flink moeten worden teruggebracht en dan langzaam proberen de gewenste dichtheid te benaderen. Dan zult u zien hoe dit de conditie (dus ook de gezondheid) van uw reewild ten goede komt, zoals in uw doelstelling werd opgenomen!

Het Groote Veld

Wat het reewildbeheerplan van "Het Groote Veld" be-

treft valt alleen maar op te merken dat hier een flink stuk werk verricht is, waar veel, zonder meer, uit is over te nemen. Alleen onder III "Opzet en uitvoering van het reewildbeheer" wordt gesproken over "natuurlijke regulatie", waarbij men in optimale gebieden niet zou moeten jagen en in marginale gebieden wel. Dit is echter verre van een natuurlijke regulatie!. Wolven zullen zowel in de goede als in

de slechte biotopen jagen en daar de minst snelle exemplaren grijpen, waardoor er een hogere stand in de goede biotopen en een lagere stand in de slechtere biotopen gehandhaafd blijft. Wanneer wij in de optimale biotopen niets zouden doen wil dat zeggen dat de jonge dieren en de hele oude exemplaren zullen moeten verhuizen. De migrerende jaarlingen zijn altijd de beste in ontwikkeling en de slech-

tere blijven dus in het terrein waar zij normaal door de wolf zouden geselecteerd en ontlopen nu juist de natuurlijke regulatie! De resultaten die wij met de methode van bejaging in Noord-Limburg, waar wij nu bijna 25 jaar op een zelfde manier te werk gaan, hebben bereikt spreken boekdelen. Hoe meer wij de echte natuurlijke regulatie benaderen hoe beter het voor het reewild is.

Zijn onze jachttijden op het reewild wel doelmatig?

-Zesender-

Zesender reageert hiermee op het artikel van de heer Kolle in "Capreolus" nummer 1.

In het bewuste artikel wordt een aantal buitenlandse voorbeelden aangehaald, die totaal verschillen van de onze en die worden voorgespiegeld als zijnde beter dan de huidige, in Nederland gehanteerde. En dat wanneer deze in ons land zouden worden toegepast, het thans niet gerealiseerde afschot belangrijk zou verminderen.

Ik ben echter van mening, dat de huidige gehanteerde methode in Nederland in grote lijnen goed voldoet en dat we om diverse redenen

deze buitenlandse methoden niet kunnen en moeten hanteren in ons land. Een aantal factoren ligt daar namelijk wezenlijk anders, óók klimatologisch. Veel jachten zijn daar zuivere grofwildjachten, terwijl in ons land in praktisch alle reewild gebieden ook de kleinwildjacht wordt beoefend. De huidige tijden voor afschot van reewild liggen buiten de tijden voor kleinwild. De reewildjager kan nu in alle rust zijn afschot trachten te realiseren, terwijl er in die periodes geen verstoring plaatsvindt door de kleinwildjacht. Ook kan hij nu zijn beschikbare tijd en aandacht veel beter verdelen, met name zij, die ver van hun veld wonen.

Veel jagers kennen hun veld niet goed

Verder kunnen we vaststellen, dat in de gebieden in ons land waar het fout gaat met de reewildpopulatie, zoals onlangs op Goeree Overflakkee (door het verkeer veel valwild) Föchterlooierveen, Weerribben, om er enkele te noemen, daar niet gejaagd mag worden en waar we dus met veranderde jachttijden ook niets kunnen verhelpen. Aan het feit, dat we jaar op jaar het aangevraagde en toegestane afschot met z'n allen niet realiseren, ligt een aantal factoren aan ten grondslag. Als eerste kan je je daarbij afvragen, of dit wel zo'n probleem vormt. Of is het net als bij onze oosterburen

Foto: Joke Hendriks

met de wildzwijnen, die ze met de jacht niet de baas kunnen en er gigantische landbouwschades ontstaan? Het is, denk ik voor velen pijnlijk in ons land te moeten opmerken, dat helaas veel jagers hun veld en hun stand niet goed kennen! Het is identiek als bij de kleinwildjacht; een groot gedeelte is aanwezig, indien er wat te schieten valt.

Buiten de jachttijden daalt de opkomst aanzienlijk wanneer er ineens geteld en

geïnventariseerd moet worden, liefst op een avond.

Reewild tellen het hele jaar door

Reewild tellen en speuren, dien je het gehele jaar door te doen, óók buiten de jachttijden. Bij velen heerst onderhuids nog altijd de mening, wat meer aan te vragen, want anders zou de buurman weleens meer kunnen schieten. Een andere groepering weet wel, dat het geitenafschot in feite het belangrijkste is, maar vindt

het buiten juist in die periode niet zo aangenaam of heeft er moeite mee dat volwassen geiten praktisch altijd drachtig zijn (lang niet de slechtste!), en de laatste groep en zeker niet de beste, denkt: "Er zit geen trofee op en die geiten laat ik maar lopen, des te meer bokken komen er straks op af" Kortom, met het afschot en de opgave wordt grommeld, terwijl bovendien in veel gevallen onvoldoende rekening wordt gehouden met stroperij en valwild

(lees: aanrijdingen) die niet worden gemeld. En laten we vooral niet beginnen aan het bejagen van vrouwelijk wild in het voorjaar of zomer; de ramp is niet te overzien.

Handhaving van de loodjesregeling

Het is nog altijd zo, dat in de winter of in het vroege voorjaar, wanneer de complete sprong buiten staat, je veel beter kunt selecteren zonder echt brokken te maken. Een toonplicht binnen de WBE zou mijns inziens al heel veel kunnen verbeteren en handhaving van de loodjesregeling. De jachttijden voor de bokken zouden misschien iets verruimd kunnen worden, bijvoorbeeld vanaf 15 april tot 15 mei, uitsluitend jaarlingen, beneden gehoorhoogte; vanaf 15 mei tot 15 oktober jaarlingen en oudere bokken; vanaf 1 januari tot 15 maart geiten en geitkalveren.

Tenslotte, de huidige regeling van jachttijden en ook de keuringen op de regionale reewildbeheertoonstellingen hebben toch heel goed gefunctioneerd, en waarom dan deze veranderen? De regio West- en Midden-Brabant ziet ieder jaar het aantal foutief geschoten bokken minder worden, terwijl het aantal geschoten knobokken drastisch is teruggelopen.

De Blattjacht op de ree

Foto's: Joke Hendriks

bok in de bronsttijd

-C.J. Coldewey-

Inleiding

Het woord "blat" is afkomstig van het duitse woord "blatt". Het waren de jagers uit midden-Europa die een beukenblad gebruikten om hiermee het "fiepen" van het reewild na te bootsen om hiermee de reebok tijdens bronst aan te lokken. Het beukenblad werd tussen de duimen en de wijsvingers gestrekt, waarbij de bladrand werd gevouwen en tegen de onderlip van de mond gelegd, waarna hierop werd geblazen. Het gevolg is dat een fiepton hoorbaar wordt. Geleidelijk aan ontstonden de lok-instrumenten, daar het blaten door gebruik te maken van een beukenblad maar is weggelegd voor de enkeling die dit beheerst.

Het voordeel van de Blattjacht is, dat men de bokken dichtbij krijgt, met als gevolg dat men deze hierdoor zeer goed kan aanspreken en dat biedt een uitstekende gelegenheid voor selectief afschot. Zonder gebruik te maken van de Blattjacht is het zeer moeilijk om een goede indruk van de aanwezige bokken te verkrijgen. Een ander voordeel van de

Blattjacht is de tijd: met name in augustus tegen het einde van de bronsttijd, laten bokken zich aanlokken. Het grootste gedeelte van de geiten is op dat moment al beslagen. Hierdoor kan men een kapitale bok zich nog laten vererven alvorens hem te oogsten.

De geluiden van het reewild

De *kalfroep* bestaat uit een enige malen hoog in toon herhaald, zeer kort en plotseling afgebroken fiepgeluid. Dus dit geluid is niet aflopend zoals dit bij het fiepen van smalree en geit wel het geval is. De *kalfroep* gebruikt het kalf als een contactroep. De *kalfangstroep* is een verkorte uitgave van de "sprengruf" van de bok, de zogenaamde korte "piäh", maar is korter en mist dus de "äh" van de "sprengruf". Dit harde geluid wordt door het kalf zeer snel en langdurig herhaald, is kort en wordt plotseling afgebroken. Het kalf uit dit geluid als het in angst verkeerd met als doel de moedergeit opmerkzaam te maken dat hulp geboden is. Het geluid wordt ook gemaakt als de bok het kalf bij de geit verjaagt om de geit ongestoord te kunnen

drijven. De *smalreeroep* als contact- en lokroep bestaat uit een enige malen herhaald fiepgeluid, hoog in toon. Het smalree gebruikt dit geluid onder meer om de bok in de bronsttijd te lokken. Daar het smalree eerder bronstig is dan de geit, hoort men dit in het begin van de bronst.

De *roep van de geit* is een fiep gelijk aan die van het smalree, maar dan lager in toon. Ook hier gaat het om zowel een contactroep als een lokroep om de bok op haar aanwezigheid attent te maken als ze zich bronstig voelt. De smalree- en geitroep, dus de fiep, duurt ongeveer één seconde, het geluid is aflopend in toon en doet soms erg roofvogelachtig aan. Als vrouwelijk wild fiept, kan het voorkomen dat een ander vrouwelijk stuk wordt aangetrokken. Dit stuk heeft soms echter ook een bok in zijn gezelschap. Maar als in de meeste gevallen op de fiep uitsluitend vrouwelijke stukken reageren, dan is de reden dat de blatter die gehanteerd wordt, te hoog in toon is afgesteld en daardoor te veel lijkt op die van het kalf. Een andere reden kan onevenredige geslachtsverhouding zijn.

De *bok* fiept zeer zelden. Als de bok fel de geit drijft, is het keelgerochel (hijgen) goed hoorbaar. De "sprengruf", de korte "piäh" uit de bok als deze na uitputtend de geit gedreven te hebben, zeer opgewonden wordt van geslachtsdrift en dat is het moment kort voordat de bok de geit beslaat. Het geluid is kort, maar zeer hard en wordt slechts een paar maal herhaald.

Beide geslachten uiten op dezelfde wijze de *angstroep*, het "angstgeschreih", met uitzondering van het kalf waarvan ik de angstroep reeds beschreef. De angstroep van het volwassen ree bestaat uit een angstaanjagend, vérdragend, hard en lang aanhoudende "piäääh"-schreeuw, aflopend in toon. Het geluid wordt veelvuldig herhaald. Het gaat om een ree in grote nood, die om hulp vraagt. Het geluid heeft dus niets met de bronst te maken en kan dus het gehele jaar gehoord worden. Het zijn meestal de geiten en de smalreeën die primair op de angstroep reageren om hulp te bieden. Dit heeft vermoedelijk te maken met het moeder-instinct.

Ten slotte uiten beide geslachten het bekende "schrecklaut", het zogenaamde blaffen in geval ze onraad vermoeden.

Al hoewel ik weet, dat bij

onze oosterburen de angstroep als lokinstrument populair is omdat het zeer efficiënt werkt, gebruik ik deze roep nooit. Ik vind het namelijk onsympathiek om een ree in een staat van paniek te brengen. In mijn eerste jaren toen ik met de Blattjacht begon, heb ik alles geprobeerd en dus ook het "angstgeschreih" geïmiteerd. Toen constateerde ik hoe panisch van angst een ree is die komt kijken om hulp te bieden. Sindsdien houd ik niet meer van dit lokmiddel en besloot het niet meer te gebruiken. Van daar dat ik hier niet meer op terugkom, want de Blattjacht biedt een scala van andere mogelijkheden.

Lokinstrumenten

Voor de fiep, die lokroep die gedurende de bronst het meest wordt gebruikt, zijn er diverse blatters te koop, gemaakt van diverse materialen en van diverse fabrikanten. Faulhaber is de Oostenrijkse fabrikant die een zogenaamd "blattgarnitur" levert in een complete vorm van vier verschillende lokinstrumenten en één in een verkleinde vorm van twee verschillende lokinstrumenten. Hierdoor kan men voor ieder gewenst geluid een aparte blatter gebruiken. Het nadeel hiervan is echter wel dat men meerdere blatters op jacht moet meenemen, want men weet van

tevoren niet welke men wil gebruiken. Van het merk "Hubertus" uit Duitsland zijn vijf verschillende blatters leverbaar. Aan dit aantal kleeft hetzelfde bezwaar als vermeld bij "Faulhaber". Zo komen we terecht bij de Buttolo-blatter uit Duitsland. Het betreft hierbij één rubber blatter, waarbij door op een bepaalde manier te knijpen alle reegeluiden kunnen worden geïmiteerd. De Buttolo is hierom zeer populair. Er kleeft slechts één bezwaar aan de Buttolo: men kan de toonhoogte niet afstellen. Mocht u besluiten een Buttolo te kopen en u heeft de mogelijkheid om te kiezen, dan raad ik u aan die met de laagste toon aan te schaffen. Los van het feit dat de Buttolo een universele blatter is, kan ik niet anders zeggen dat de geluiden op mij zeer natuurgetrouw overkomen, en ik had hiermee dan ook goede resultaten. Afgezien van de problemen van te hoog in toon afgestelde blatters, is mijn ervaring dat laag afgestelde blatters veel meer succes opleveren omdat de lage toon verder draagt en dus hiermee bokken op grote afstand kunnen worden bereikt, mits het windstil is. Hierbij zij vermeld, dat indien de bokken bereid zijn te reageren, het van minder belang is welk geluid ze precies waarnemen. In dezen geldt veelal "ze doen het of

ze doen het niet''
 Het is natuurlijk veel gemakkelijker de reewildgeluiden natuurgetrouw te kunnen imiteren, als men ze zelf in de natuur heeft kunnen beluisteren. Zo niet, dan moet men door een ervaren reewildjager onderwezen worden, want de schriftelijke instructies aanwezig bij de lokinstrumenten, zijn slechts een beperkt hulpmiddel om het blatten goed te kunnen leren.

Welke dagen zijn de beste voor de Blattjacht

Ongetwijfeld zijn dit de dagen 3, 4, en 5 augustus, maar om het wat royaler aan de geven, noem ik liever 1 tot en met 7 augustus. Het is onbegrijpelijk dat deze uiterst korte periode zo nauwkeurig aan enkele data gebonden is en dus blijkbaar niet beïnvloed wordt door een vroeg of laat voorjaar of een mooie of slechte zomer. Misschien is de reden dat het tijdstip van zonsopkomst en zonsondergang het tijdstip en het verloop van de bronst bepaalt. De reden van het succesvol uitvoeren van de Blattjacht op de boven vermelde dagen is gelegen in het feit dat de smalreebronst ten einde is en dat de geitenbronst ten einde loopt. De spoeling voor de bokken die tot half augustus bronstig blijven, wordt zodoende begin augustus dun, en de bokken

worden extra fel om nog een geit te kunnen beslaan. Bovendien verkeren vele bokken niet meer in gezelschap van een geit en zijn daarom graag bereid geboden kans te accepteren. Beklemtoond moet worden dat de Blattjacht uitsluitend succes oplevert indien de *geslachtsverhouding juist is*, te weten 1 op 1. Indien er een overschot aan vrouwelijk wild heerst, zal een bok namelijk minder snel reageren op blaten.

De meest geschikte tijd van de dag

De beste tijd is midden op de dag tussen 10.00 en 13.00 uur. Dit is wel begrijpelijk want in de vroege ochtend- en late middaguren is het reewild geconcentreerd op het lavel. Maar het belangrijkste van de tijd die men kiest, is dat er op dat moment volledige rust heerst. Overigens moet de bok nu eenmaal ter plaatse aanwezig zijn om het blatten te kunnen horen en men weet van te voren niet waar de bok zich precies bevindt. Ook weet men niet of vóór men met blatten begint, iemand of een hond door het bos heeft gelopen. In dit geval voelt de bok zich niet op zijn gemak en zal niet reageren.

Welk weertype is te verkiezen

Windstil of praktisch wind-

stil en geen regen zijn noodzakelijk, aangezien de bokken de fiep anders niet horen. Bovendien voelen reeën zich bij wind en regen niet op hun gemak omdat dit bij hen lawaaiig overkomt. De bokken reageren het beste bij stil, warm, broeierig weer met kans op onweer. Maar zoals met alles wat in de natuur plaats vindt, zijn ook hier uitzonderingen mogelijk.

De plaats die men uitkiest om te blatten en wat hier bijhoort

De juiste plaats vanwaar men blatt is veel belangrijker dan hoe men blatt! Er zijn plaatsen, al hoewel ze er veelbelovend uitzien, die nooit of bijna nooit succes opleveren, terwijl op een andere plaats in de meeste gevallen een bok na het blatten verschijnt. Zeer gunstige plaatsen zijn die waar de bok de geit drijft en deze plaatsen zijn vele jaren dezelfde. Belangrijk is dus dat men zijn veld door en door kent. Men moet de wissels weten en waar het reewild zich graag ophoudt. Men moet vanaf de plaats waar men blatt voldoende overzicht hebben, opdat men niet door de bok wordt verast. Het is van belang dat men vaststelt dat de situatie volkomen rustig is rondom de plaats die men uitkiest.

Wordt vervolgd.

Nieuws van ons secretariaat en ledenservice

-J.E. van Herp-Bruynius-

We hebben in de afgelopen periode weer enkele nieuwe leden mogen begroeten, zij worden hartelijk welkom geheten en zijn inmiddels in het bezit gesteld van een fraai kennismakingspakket.

In uw omgeving zijn vast nog wel reewildjagers die nog geen lid zijn van onze Vereniging.

Hiervoor heeft de Vereniging een fraaie wervingsfolder die (gratis) verkrijgbaar is bij het secretariaat en/of leden-service.

Videobanden

Dhr. Spijkerman heeft een uitgebreide collectie "Wild und Hund" VIDEOBANDEN. Voor meer info kunt u contact opnemen met Spijkerman-Jachtliteratuur te Sittard tel: 046-521451

Reewildbeheerplan op diskette

Ruim 150 WBE's hebben positief gereageerd en via het antwoordstrookje zijn zij reeds in het bezit gesteld van deze diskette.

Jachtliteratuur

In samenwerking met de

heer G. Spijkerman-Jachtliteratuur kan onze bestellijst aangevuld worden met 2 boeken:

Het boek "Brood uit de nacht" van Cor Koppies kunt u eventueel ook via onze Vereniging bestellen. Kosten f 30,- excl.

verz.kosten. Het boek werd reeds in Capreolus III besproken.

Tevens kan onze ledenservice u een fraai "Wildregister" aanbieden incl. een "Notitiewildregisterbloc" welke u in het veld kunt meenemen. Kosten f 55,- excl. verz.kosten.

Foto: Joke Hendriks

